

Ur *Fjärde Internationalen* 2 /81

Martin Fahlgren

SKP i kris

I månadsskiftet november-december förra året höll SKP sin tredje kongress. Det var ingen klang- och jubeltillställning, utan tvärtom en krisens och den politiska förvirringens kongress. Av SKP, som länge var den största av grupperna i den »yttersta vänstern» i Sverige, återstår idag bara skuggan från fornstora dar. Frågan är om den illa tilltygade SKP-skutan överhuvudtaget kommer att kunna hålla sig flytande över en kongress till. I vilket fall som helst är SKP i färd med att reduceras till en sekt utan annan betydelse än som en kuriositet. Vad har lett SKP dithän?

Krisen i SKP har inte kommit som en blixtnedslag från en klar himmel. Den började för flera år sedan. Alltsedan fraktionskampen i mitten av 70-talet, som slutade med att Bo Gustafsson, Sture Ring m fl drevs ut ur organisationen, har SKP gått kräftgång: många medlemmar och sympatisörer har hoppat av, antalet deltagare i SKP:s utåtriktade manifestationer (t ex 1 maj) har minskat år från år, *Gnistans* upplaga har halverats, bokförlaget *Oktober* brottas med stora ekonomiska problem, ett växande antal bokhandlar har fått slå igen osv.

De grundläggande orsakerna till denna djupgående kris är en kombination av sociala och politiska faktorer. Till de förra hör att SKP (i likhet med övriga utomparlamentariska vänstergrupper) främst är en produkt av radikaliseringsvåg bland studerande ungdom och i vissa intellektuella kretsar under andra hälften av 60-talet och i början av 70-talet. I takt med att denna radikaliseringsvåg ebbade ut började grundvalen för studentvänstergrupperna att vittra sönder. Därmed förlorades inte bara en viktig rekryteringskälla, utan vänstergrupperna smittades själva av de nya stämningarna inom de skikt varur de vuxit fram. Vi understryker att detta är ett fenomen som kan iakttas i *hela* den utomparlamentariska vänstern, men återverkningarna i SKP (liksom i FK, vilket vi återkommer till i kommande nummer av FI) blev särskilt kraftiga. Anledningen till detta är *politisk*. I SKP:s fall är det främst den okritiska uppknypningen till Kina och dess politik som fungerat som en kvarnsten om halsen. Särskilt förödande har uppslutningen bakom den kinesiska »supermaktsteorin« varit. Dess förvrängda världsbild har nämligen medfört att SKP alltmer förlorat förmågan att korrekt förstå och analysera den svenska och internationella klasskampens realiteter. Och att bortse från klasskampens lagar och verklighet gör man inte ostraffat, oavsett om man har »800 miljoner kineser« i ryggen eller inte. SKP har i allt större utsträckning hamnat vid sidan av eller t o m på fel sida om barriaderna när det gäller viktiga internationella klasskampsfrågor (t ex i Centralamerika). Och inte har SKP gjort större succé på den svenska arenan, där klasskampsperspektivet alltmer fått ge vika för reformistiska tankegångar. I vissa frågor har man tom hamnat i rent reaktionära positioner, som i försvarsfrågan, där SKP har mer gemensamt med den borgerliga högerens ståndpunkter än med arbetarrörelsens traditioner (inklusive dess socialdemokratiska gren).

De märkliga ställningstagandena i de internationella och svenska klasskampsfrågorna har lett till att SKP förlorat all attraktionskraft på de människor som reagerar mot kapitalismens orättvisor och förtryck och som söker radikala socialistiska lösningar på världsproblemen. Förutom att SKP:s möjligheter till nyrekrytering på detta sätt nästan försvunnit, har det också spätt på tvivlen och demoraliseringsstendenserna bland medlemmar och sympatisörer.

Då en politisk organisation råkar ut för upprepade bakslag är det oundvikligt att med-

lemmarna ställer sig frågor om motgångarnas orsaker och försöker finna botemedel. Så har också skett i SKP, även om vi kan konstatera att de olika svar som formulerats för det mesta uppvisar en skrämmande brist på förmåga att begripa någonting om krisens rötter. Vi ska här titta en smula på de tendenser/fraktioner som tagit form i denna process.

Under förkongressdebatten utkristalliserades fyra grupperingar med mer eller mindre väldefinierade politiska plattformar. Till dessa, som trots allt var eniga om att man borde fortsätta bygget av en självständig politisk organisation, kan vi lägga en strömning som ifrågasatte detta perspektiv och istället vände blickarna mot socialdemokratin. Denna »likvidatoriska« strömning konstituerade sig emellertid aldrig som en klar tendens, vilket bidragit till att de som påverkats av sådana tankegångar inte heller agerat enhetligt och samlat. Det har istället blivit fråga om individuella utträden och övergångar till SAP. I takt med att demoraliseringen sprider sig i SKP kan vi förvänta oss att avhoppargruppen kommer att växa.

Bortsett från att SKP på detta sätt kommer att förlora allt fler militanter, lär dock avhoppar- »fraktionen« inte få något större inflytande på SKP:s *politiska* utveckling i framtiden. Därför kan vi lämna den åt sitt öde och koncentrera oss på de »partibyggnade« grupperingarna, av vilka tre kvarstår i SKP, medan den fjärde (»lindblomiterna«) brutit sig ur och försöker bygga upp en ny »m-l«-organisation. Vi ska behandla dem i tur och ordning.

SKP efter kongressen – tre i en

De grupperingar som stannat kvar i SKP kan grovt indelas i en »höger«, »center« och »vänster«.

»Högern«: Denna, som fått förstärkningar i och med MLK:s inträde i SKP, har utvecklat ett klassamarbetstänkande som i många avseenden ligger en bra bit till höger om socialdemokratin (förespråkar bl a samlingsregering). Den allt överskuggande frågan som bestämmer alla andra ställningstaganden är kampen mot Sovjetunionen. Det är inte längre fråga om »kamp mot de två supermakterna« utan bara den ena av dem. Alla krafter, inklusive USA-imperialismen, måste enas i en världsomspännande »enhetsfront« mot »socialimperialismen« som tros stå i begrepp att igångsätta »angreppskrig«. Inför denna överhängande »krigsfara« förespråkas militär upprustning. I detta perspektiv ingår en positiv syn på ekonomiska och militära imperialistiska allianser, t ex EG och NATO. Helt logiskt omhuldas också det nordiska samarbetet (t ex Nordsat). För Sveriges del är nationens enhet och oberoende överordnat klasskampen. Den svenska nationen måste enas för att försvara sig mot det yttre hotet. Till bilden hör ett förhållande av allt *svenskt* (svenska produkter, svensk kultur osv).

Givetvis har »högerns« uppfattning om nationen, de internationella frågorna osv inget med verkligheten och marxismen att göra. Det finns däremot mycket i denna grupperings politiska ståndpunkter som för tankarna tillbaka till en Nils Flyg eller en Jacques Doriot (fransk kommunistledare som efter sin uteslutning ur partiet utvecklades till fascist och grundade ett fascistparti). Förutom nivån i klasskampen är det hittills uppknytningen till Kina som förhindrat att steget tagits fullt ut. Om banden till Kina skulle klippas av och den inneboende logiken i »högerns« politiska tänkande få fritt spelrum, ja då kan det mycket väl tänkas att den utvecklar rent fascistiska drag.

»Centern«: Hit hör en stor del av den gamla partiapparaten. Dess främsta strävan har varit att utsläta motsättningarna för att värna om SKP:s »enhet«. I denna sin enhetssträvan har »centern« också flirtat med de grupper som uteslutits eller lämnat SKP vid tidigare fraktionsstrider. F.ö. är gruppens politiska fysionomi ganska obestämd. Dess enda orubbliga

»principer« är fasthållandet vid Kina och kampen mot Sovjetunionen. »Högerns« konsekventa tillämpning av tesen att allt måste underordnas kampen mot Sovjet har dock varit alltför svårsmält för »centern«. Även om denna i det stora hela är överens med »högern« om den allmänna »analysen« tvekar man att dra alla konsekvenser därav. Samtidigt har »centern« helt naturligt misslyckats med att formulera ett helhetsalternativ till »högern«. Resultatet har blivit att den befinner sig politiskt på defensiven gentemot »högern«.

»Vänstern«: Trots sin oklarhet i många frågor är detta den politiskt mest avancerade av SKP-tendenserna. Den har nämligen börjat ifrågasätta inte bara Stalins Sovjet, utan också den kinesiska »socialismen«. Men ännu viktigare är att den i detta ifrågasättande försökt dra *revolutionära* slutsatser, i motsats till »högern« och »centern«, som även de kritiserat aspekter av stalinismen, men bara för att samtidigt förkasta leninismen och perspektiven på en revolutionär politik överhuvudtaget. »Vänstern« är också den enda gruppering som insett att det är nödvändigt att allvarligt granska och ompröva SKP:s tidigare politik och historia. (För »högern« och »centern« har SKP i det förflutna i huvudsak fört en korrekt linje – de längsta de kan sträcka sig är att erkänna en viss »sektarism«, »dogmatism« osv. För »lindblomiterna« slutligen – se nedan – var allt frid och fröjd t o m en tid efter förra kongressen, varefter allting gick snett. Följaktligen är uppgiften att återvända till och bygga vidare på SKP-politiken av 1976 års modell).

Varhän »vänstern« kommer att utvecklas i framtiden är svårt att veta. Den är fortfarande behäftad med allvarliga politiska brister, t ex har den förkastat den maoistiska tesen att Sovjet är kapitalistiskt, men vidhåller att Sovjet för en »imperialistisk utrikespolitik« vilket är fullkomligt omöjligt att förlika med marxismen. Dessutom fasthåller »vänstern« vid en del av SKP:s felaktiga uppfattningar om »det nationella oberoendet« och därmed sammanhängande frågor. Som en grundval för enhet med de övriga grupperingarna i SKP är det dock inte mycket att hurra för, i synnerhet som det mellan »vänstern« och de övriga grupperingarna samtidigt skiljer mycket i analysen och i de politiska slutsatserna.

Framtidsutsikter

SKP:s »enhet« är mycket bräcklig. Karaktären av de politiska motsättningarna som inryms i organisationen gör att det är omöjligt för SKP att existera en längre tid utan svåra slitningar och ev. splittring. Klasskampens utveckling i internationell och nationell skala kommer sannerligen inte att göra det lättare att hålla samman organisationen. Om inte annat kommer SKP att få nådstöten den dag då Kina ändrar sin Sovjet-politik. Och detta behöver inte ligga så långt fram i tiden som det förefaller nu. Den kinesiska utrikespolitiken bygger nämligen inte på några fasta, ideologiskt grundade principer, utan bestäms av »realpolitiska« överväganden. Den dag då de kinesiska ledarna drar slutsatsen att de inte kan vinna mer på sin nuvarande Sovjet-fientliga politik, eller alternativt Moskva visar sig villigt att göra en del av de eftergifter som Deng & Co eftersträvar (t ex minska stödet till Vietnam), då kommer de att ändra sin Sovjet-politik. Något som SKP-ledningen tydligen inte har uppmärksammat ännu, är att de kinesiska ledarna redan ändrat sin terminologi beträffande Sovjet och på så sätt avlägsnat de ideologiska hindren för ett nytt närmande. Idag talas det inte längre om att kapitalismen återupprättats eller att Sovjet skulle vara »socialimperialistiskt«. (F ö skulle det vara absurd att fortsätta att använda sådana begrepp eftersom Deng & Co:s ekonomiska reformer har mycket gemensamt med de som genomfördes i Östeuropa och Sovjet på 60-talet). Beijing hävdar nu endast att Sovjet »strävar efter världshegemoni« och är »expansionistiskt«. I detta avseende står den officiella kinesiska hållningen paradoxalt nog närmare »vänsterns« ståndpunkter än de övriga SKP-fraktionernas. De senare rapar fortfarande upp de förlegade

maoistiska teserna i denna fråga.

SKP:s saga lider mot sitt slut. Vad som däremot inte är avgjort är vad som kommer att hända med majoriteten av organisationens militanter. Det kommer att avgöras av klasskampens utveckling i kombination med den ideologiska kampen. I denna spelar SKP-»vänsterns« utveckling en viktig roll. Den har valt att stanna kvar i SKP för att där ta strid för och vidareutveckla sina idéer. Vi kan bara önska lycka till i detta arbete och uttrycka en förhoppning om att den ska inse att det trots allt bara är i Fjärde Internationalen – den världstrotskistiska rörelsen – som den kan finna relevanta svar på sina teoretiska frågor (stalinismen, maoismen, Sovjets och Kinas klasskaraktär o s v), liksom elementen i ett revolutionärt program och korrekta organisatoriska principer (synen på den demokratiska centralismen m m) för uppbygget av ett revolutionärt parti.

Fraktionen som blev ett »parti« (SKP-ml)

Den fjärde grupperingen, »lindblomiterna«, faller utanför de ramar vi hållit oss innanför hittills, eftersom den brutit med SKP och upprättat en ny organisation. Kärnan i denna fraktion utslöts i olika omgångar redan före senaste kongressen. Den person som brukar betraktas som tongivande i denna grupp är P-Å Lindblom, som länge tillhörde SKP:s högsta ledning, men som utmanövrerades när han opponerade sig mot organisationen högervridning.

Det »lindblommarna« revolterat mot är att SKP:s politik helt bestäms av »supermaktsteorin« (som de dock säger sig stödja i princip!). Eftersom Sovjet inte står i begrepp att omedelbart kasta sig över Sverige, måste politiken här baseras på huvudmotsättningen i Sverige (»mellan proletariatet och borgerskapet«), hävdar de. Med sådana argument försöker »lindblomiterna« förena »supermaktsteorin« med en klasskampsinriktning för Sveriges vidkommande, vilket givetvis i längden är en fullkomligt olöslig ekvation (något som Baude & Co efter åtskillig huvudvärk till slut tvingades inse). I själva verket är det SKP-majoriteten (särskilt »högern«) som är konsekvent, ty om man erkänner att »huvudmotsättningen i världsmåttstock går mellan supermakterna (läs: Sovjet) och resten av världen, då är också (enligt den maoistiska läran om motsättningar) alla andra motsättningar underordnade denna huvudmotsättning som måste lösas först, innan det är möjligt att lösa de andra.

»Lindblomiternas« kritik mot SKP:s förhållningssätt till den svenska klasskampen kan otvivelaktigt finna en viss sympati även bland de SKP:are som inte har minsta tanke på att ansluta sig till SKP-ml, ty bland de som fortfarande har kvar en del klasskampstänkande måste SKP:s alltmer uttalade klassarbetspolitik ge många olustkänslor. Det är dock osannolikt att detta tar sig uttryck i några mer omfattande överhopp till SKP-ml. Med rätta uppfattas SKP-ml av majoriteten av SKP:arna som en sekt utan framtid. Det faktum att »lindblommarna« ideologiskt försvarar »supermaktsteorin« gör det inte lättare att framtona SKP-ml som ett trovärdigt alternativ till SKP. Tvärtom ger detta SKP-ledningen trumf på hand. Att SKP-ml dessutom uppvisar vissa ultravänsteristiska drag (besläktade med KPMLr:s) gör det inte lättare att vinna över SKP-medlemmar som under ett årtionde vaccinerats mot »vänsteravvikelsen« främst i r:s skepnad.

Projektet att bygga SKP-ml är ett fullkomligt dödfött företag. Det finns inget politiskt utrymme för en organisation som försöker hålla fast vid en maoistisk politik som är överspelad i internationell skala. Och med navelsträngen till Kina avklippt kommer organisationen antingen att tvingas göra upp med »supermaktsteorin« och söka nya internationella anknytningar eller gå under. Med allra största sannolikhet kommer SKP-ml att misslyckas även om den styr in på den förstnämnda vägen, p g a att det internationellt idag inte finns några

inspirationskällor av samma dignitet som Kina på 60-talet, samtidigt som den existerande utomparlamentariska vänstern idag effektivt blockerar möjligheterna för nya organisationer att växa sig starka. SKP-ml kommer därför att bli ett kortlivat fenomen. Dess rekryter kommer att söka sig till andra organisationer eller demoraliseras. Det bästa vore om de ledande i SKP-ml insåg detta och övergav sitt partiprojekt. Istället borde de bilda en studiegrupp med målsättningen att gå tillbaka till och ompröva sina ideologiska grundvalar, dvs maoismen och stalinismen. Detta skulle inte rädda SKP-ml som organisation, men väl kunna rädda många militanter från att antingen hoppa i nya galna tunnor eller demoraliseras. Mao skulle detta kunna möjliggöra en uppgörelse med den mao-stalinistiska revisionismen och en nyupptäckt av den revolutionära marxismen. Vi betvivlar dock att Lindblom & Co är tillräckligt klarsynta och modiga för att våga ta ett sådant steg.